Nebi Xezri

(Baku, 1924)

Nebi Xezri 1924 yılında Baku'nun Xırdalan köyünde doğmuştur. Babasının adı Elekber'dir. Orta öğrenimini doğduğu köyde yapmış, ancak tahsilini muharebeden sonra devam etlire bilmiştir, 1947 yılında Leninqrad Üniversitesinde, Moskova'da M.Qorki adına Edebiyyat Fakültesi'nde tahsilini devam ettirmiştir.

1950 yılında "Çiçeklenen Arzular" adlı ilk kitabını yayınlamıştır.

"Sulh Eskerleri" (1951) adlı ikinci kitabı ve "Temiz Ürek" (1955), "Salxım Söyüdler" (1957), "Güneşin bacısı", "Sumqayıt Sehif eleri", destanları; çalışan insanların geçimleri, aileleri, duygu ve düşünceleri konularının lirik-epik çalışmalarıdır.

"Veten ve Qurbet" (1959), "Kim Meni Xatırlasa" (1960), "Deniz, Köy, Mehebbet" (1965), "Xatireler Çığırıyla" (1966), "Avropa Xatireleri" (1970) kitaplarında vatan sevgisi ve tabiat coşkusu temel konulan oluşturmaktadır.

"Partiyah Poeziyanın" N.Xezri'nin edebi çalışmalarındaki en belirgin örneği ise, Sov. tkp XXVI. Kurultayı ve Azerbaycan komünistlerinin XXX. Kurultayı öncesinde toplanılmış "İnam" destanıdır. "İnam" ve "Güneşin Bacısı" adlı eserler çok övgüler almıştır. Her iki eserin esas kahramanı - sadece işçilik yapan, pamuk tarlalarının zavallı kızı Sevil, onun işarkadaşı ve kızkardeşi olan Terlan Hüseynova'dır.

"Torpağa Sancılan Qılınç", "Şehidler ve Şahidler", "Qem Defteri" sosyal konularla yakın alakalı eserlerdir.

N.Xezri edebi çalışmalarda faal olduğu gibi, sosyal-siyasi hayatta da aynı derecede katılımcıdır. Azerbaycan'ın Xarici Ülkelerle Dostluq ve Manevi EIaqe Cemiyyeti Reyaset Heyeti'nin başkanı olarak, milli edebiyat ve maneviyatı dış ülkelere de tebliğ eder.

N.Xezri aynı zamanda usta bir mütercimdir. A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, Ş.Petefi, O. Tumanyan, A.Tvardovski, D.Quramişvili ve daha bir dizi şairlerin eserlerini Azerbaycan Türkçesi'ne tercüme etmiştir.

N.Xezri'nin şiirleri Moskova'da, diğer (eski) Sovyet topluluklarında ve dış ülkelerde yayınlanmıştır.

N.Xezri'nin "Deniz Zirveden Başlanır" eseri 1973 yıl SSRİ, "İnam" adlı eseri ise 1982 yılı Respublika Devlet Mükafatı ile onurlandırılmıştır.

Başlıca eserleri: Seçilmiş Eserleri (iki cilt), B., 1973-1974; **Dereler,** B., 1970; **İller ve Sahiller",** B., 1969; İnam, B., 1982; **Son İllerin Setirleri,** B., 1975; **Ulduz Karvanı,** B., 1979; **Ummandan Damlalar** (makale, hikaye, nesirler, piyesler), B., 1979.

Kaynaqça:

1. Azerbaycan Sovet Edebiyyatı Tarihi. Bakı, 1988.

2. Azerbaycan Sovet Edebiyyatı Tarihi. 2 cilt te, cilt 2. Bakı, 1967.

3. Edebi Proses-76-80. Bakı, 1978-91.

ŞİİRLER

(Nebi Xezri Son illerin setirleri Bakı, 1975, s. 160-179...)

DERELER

Çinarlar qatar-qatar,
Qalxıb zirveye çatar[1]..,
Dağa qısılıb[2] yatar
Mışıl-mişıl dereler,
Yaşü-yaşü[3] dereler.

Sizlere vurğunam men,
Bezeyiniz[4] şefeqden...
Güneş çıxar üfüqden,
Ovuc-ovuc[5] zer6 eler,
Dereler!..

Sevdiyiniz ağaçlar
Küknarmıdır, şammıdır?!
Sizden qalxan dumanlar
Dağlara salammıdır?!

Qıxş kimi üstünüzde
Qanad çalım[7], dereler!
Sizlerden yollar keçer,
Siz yaxşı[8] ki, varsınız,
Dereler!

Zirvelere açılan
Geniş qapılarsınız,
Dereler!
Şamlıqda bir axşamlıq
Qonaq[11] qalım, dereler!

Eğer ki, yıxılsanı, çinar gösterin,
Men ona söykenim[10] arana[11] baxım.
Gözlerim görmese, Göy gölü verin,
Men onun gözüyle canana baxım.

Her yerde, hemişe[12]
Sensen gümanım[13],
Canim-göürn menim,
Azerbaycanım!

Sen güneş men ise bir zerre kimi,
Diriyken oğlunam,
Ölsem torpağın.
Sen ki dövündürdün menim qelbimi,
Sen uca[14] çinarsan, mense yarpağın.

Menem senin özün,
Ey eşqim-canım,
Sensen özüm menim,
Azerbaycanım!

MEN DENİZİ DÜŞÜMÜREM

Ne zaman ki, yuxum[15] gelmir,
Men denizi düşünürem.
Dalgalardan göy[10] sulara
Düşen izi düşünürem.
Düşünürem, sular qelbe
Bir serinlik yayır, yayır.
Bu sahilde yatan deniz
O sahilde göz yummayır.
Heç bilmirem niye bele[17]
Denizleri düşünürem,
Geceleri düşünürem,
Gündüzleri düşünürem.
... Men yatıram, deniz yatmır,
Yuxuma da deniz gelir.
Oyaq[18] vaxtda coşan dalga
Yuxulara sessiz gelir.
Gelib coşur,
Aşıb-daşır
Sinedeki ürek kimi.
Deniz dinir[10],
Ü rek dinir
Min-nün arzu, dilek kimi[20].
Men yatıranı...
Meşe yatır.
Tarla yatır,
Çemen yatır.
Men yatıranı...
Ürek yatmır.
Beyin yatır, beden yatır,
Deniz coşur,
Sanki dalga
Arzusudur, dileyidir.
Belke[21] ele[22] gur deniz de
Tebielin üreyidir.
Belke ele onuncun da
Men denizi düşünürem.
Arzulardan üreklere
Düşen izi düşünürem.
Biz yatanda dincelmeyen
Qelbimizi düşünürem.
Deniz menden xebersizdir,
Men denizi düşünürem.

I. ulaşır 2. kısılıb, kısılarak 3. yegil-yeşil 4. süsünüz 5. aviıç-avıuç b altın 7. kanat çırpayım, kanat açayım 8. iyi o. misafir, komik İÜ. yaslanıp 11. düzlüklere, ovalara 12. her zaman, daima 13. ümidim, arzum,isteğim 14. yüce 15. uykum 16. mavi, gükyüzü-rengi 17. böyle İ8. »yanıklık, uyanma I9'. durulur, diner, durgunlaşır 20. gibi 21. belki 22. öyle

DENİZ, GÖY1, MEHEBBET

1
- Denizi hediyye verirem sene...
Men dedim, sen baxdın, sen gülümsedin.
(köylerin şefeqi düşdü özüne,
- Men ise göyleri verirem, - dedin...

Ayrıldıq
Oeribe[2] hediyyelerle,
Göyler eşqim kimi[?] mene ezizdir.
Aynlchq denizle,
Ağ tepelerle*,
Nece[5] aparasan[6]?... Deniz denizdir!

Denizi verdim ki, sene hediyye,
Geldiyin sahile gelesen bir de.
Meni görmeyende - o menem - deye,
Menimle danışıb[7] gülesen bir de.

Eğer görüşmesek bize dağ olar,
Dedim, nece** defe bele dedim men.
Deniz sahiline qayıtmaq9 olar,
Göylerin sahili varma, gedim men?!

Düşündüm, ayrılıq gelenden beri
Sen menim eşqime çıraq[10] olasan.
Onuncun verdinmi mene göyleri,
Menden göyler qeder uzaq olasan?!

Men bir denizem ki, eşqim seherdir,
Seni düşünürem, ezizim, yene.
Menim dalgalarım xatirelerdir,
Qoy çatsın[11] qelbinin sahillerine.

Esi[12] mehebbet ki, böyük hünerdir,
Coşar umman kimi teze[13] arzular.
Menim dalgalarım xatirelerdir,
Urda tufan da var, burulğan[14] da var.

Denizem, eşqimden qaçmaq hederdir,
Men ki, adlayaram çölü, çemeni.
Menim dalgalarım xatirelerdir,
Gece de, gündüz de tapacaq[15] seni.

3
İstesen yıxuna[16] gelerem senin,
Gelerem deniz kimi.
Üzüne[17] inciler çilerem[18] senin,
Çilerem deniz kimi.
Yoluna şefeqler seperem herden[1'1],
Seperem deniz kimi.
İstesen üzünden öperem herden,
Öperem deniz kimi.
Adını qelbimin sahillerine
Yazaram deniz kimi.
"Sevmirem" söylesen bir axşam mene,
Susaram deniz kimi,
Susaram deniz kimi...

Dünyada sakitlik aramadım men,
Güneş kimi parla,
Seher kimi gel.
Göylertek[20] yuxuma gelmek istesen,
Sen aylı, ulduzlu göyler kimi gel.
Adla qucagından gur tufanların,
Men baxım axşamdan sehere kimi[21].
Adla ağ yoluyla kehkeşanların,
Parlasm her uldıız xatire kimi.
Gel qış gecesinde,
Yaz sellerinde -
Denizi göylerden ayırmaq olmaz!
Sonsuz kainatın üfüqlerinde
Sen görüş vaxtını şimşeklerle yaz!

Men gerek
N eğme tek[22]
Seni dinleyem.
Sen menim eştjimle, üreyimîesen.
Ne qeder göyler var, men seninieyem!
Ne qeder deniz var, sen menimlesen!

İSTE

Öz meğrar eşqimde temennasızam[23],
Bir damla istesem,
Bir umman iste...

Men ki bir dünyalıq baharam, yazam,
Birce[24] gül istesem,
Gülüstan iste.

Mene uldıız[25] boyda işıq ver desem,
Sen menden güneşli
Asiman[26] iste.

Haçan[27] bir saatlıq görüş istesem,
Sen bütün ömrümü
Ermeğan iste.

I. gökyüzü 2. garip, acayip 3. gibi 4. küçük dalgalarla 5. nasıl 6. götürürsün 7. konuşup 8. kaç 9. geri dönmek 10. ışık, çıra 11. ulaşsın 12. asıl, esas 13. yeni. genç 14. hortum 15. bulacak 16. uykuna 17. yüzüne 18. serperim, saçarım 19. bazen 20- gökler gibi 21. gibi 22. ezgi gibi 23- isteksizim 24. yalnızca, sadece 25. yıldız 26. gökyüzü 27. ne zaman

ONSUZ DA EZABDIR ÖMRÜ ŞAİRİN

Cabir Norma ve Neriman Hesenzadeye

Evde olmamısan
haçandan beri,
Addımlar. Min fikir
gelir başına.
Astaca çıkarsan
pillekenleri,
Sanırsan çıxacaq
kimse qarşına.
Sakitce qapını
acırsan yene,
Otaq sükuneti
qulaq batırır.
Ele bil daş-divar gelir üstüne,
Bütün bedenini
üşütme sarır.
El a tdın, bir büllur
düşdü ve sındı,
Ürek çoxdan sınıb.
Axı, ne ferqi,
hezin duyguların
sızıltısında
Var yerin harayı,
var göyün derdi.
Saatlar dayanıb,
işlemir daha,
Saa t sahibesi
hara telesdi.
Coşub çaxnasdıqca
ses-küylü dünya,
Senin eşitdiyin
Şehirli sesdir.
- Başın ağrıyır?
- Yox,
- Niye qemlisen?
- Ele bele.
- Söyle, gizletme menden.
- Ne var ki...
- Bir azca havaya çıxsan...
Üreyi partladır üreyimdeki,
Ona nece deyim, nece deyim ki,
Dünyada her şey var,
sen birce yoxsan?
Nece mö'cüzedir
Bu gören bele?
Sepilir alnıma
puçur-puçur ter.
- Sene çay qoymuşam, islidir hele.
İçersen, başının ağrısı keçer!
Ancaq özünedir
Emri şairin,
Yalnız gücü çatır misraya, söze.
Onsuz da ezabdır
Ömrü şairin,
Tale! Bir bela da sen
verdin bize.
Üfüqde buludlar qala-qaladır,
Arzular ele bil bezin külekdir.
Kişi serkerdese, arvad qaladır,
Qalasız serkerde neye gerekdir?
Sesler heqiqete
Kaş ki, döneydi.
Yene eşildiyim onun sesidir:
Sanki saçlarıma
eli de deydi,
- Sene çay qoymuşam, get iç, islidir!

QARA GÖZYAŞLARI

Ne tez vida dedik
Biz Elekbere,
Dörd il ele bil ki,
Bir anlıq şimşek.
Ressama yalvardım:
Qara mermere
Oğlumun şeklini
Tebessümlü çek.
Ele bil mermerde
Ağ çiçek açdı,
Sanki işıqlandı
Qap-qara mermer.
Tebessümü yere,
Göye yaraşdı
Anası yanına
Köçene qeder.
Bir yol sükunetin
Getdi qoynuna,
Güneşin şefeqi
Qıyğacı düşdü,
Qebir daşlarından
Yer kölgelendi,
Tebessüm yox idi
Üzünde onun.
Onun gözlerinde
Yaş gilelendi,
Qara göz yaşıydı
gözünde onun.
Dünyanın bele bir
Sirri de varmış,

Torpaq altında da
İnsan ağlarmış.
Yaşlar işıq saçır
Nurlu sellerde,
Ayın şefeqinde
Parlayır gece,
İki qara büllur
Durab gözlerde,
Titreşir düşecek
Sanki indice.
Heyatdır! Günleri
Aylar udurdu
Yaşlar litrek-titrek
Ele dururdu.
Burda ürek susur...
Nece danışım,
Ey menim dörd yaşlım
Gözleri yaşlım?
Ne derddi başıma
Cananda geldi?
Yene tuğyan edir
Ömrün qışları.
Niye yerin, göyün
Üreyi soyuq?
Anan yanındadır,
Sen rahat uyu.
Belke tezlik ile
Atanda geldi.
Tök qara torpağa
Qara yaşları!

DUYGU

Nece sün'i-sün'i
Etirler çıxıb,
Dönse bir qızılgül
Etre, besimdir.
Ömrümden tufanlı
Ümmanlar axıb,
Derya istemirem,
Qetre besimdir.
Soyuq şe'rlerim
Dar ağacına
Çekilse cani tek
Qetle, besimdir.
Gül açıb zamanın
Müdrik çağından
Can versem tek birce
Setre, besimdir.